

INFORMATOR

MUZEUM W GRUDZIĄDZU

Rok VII, Nr 1 (67)

styczeń – marzec 1966 rok

Muzeum w Grudziądzu jest otwarte we wtorki w godz. 10.00—18.00, w środy, czwartki, piątki i soboty w godz. 10.00—15.00, w niedziele i święta w godz. 10.00—14.00. W poniedziałki i dni poświęczone Muzeum jest zamknięte. We wtorki wstęp bezpłatny. W pozostałe dni opłata wynosi: 1 zł (normalna), 0,50 zł (ulgowa), a dla grup powyżej 10 osób — 0,25 zł od osoby.

WYSTAWY STAŁE

- * PRADZIEJE ZIEMI CHEŁMIŃSKIEJ
- * HISTORIA GRUDZIĄDZA
- * MALARSTWO POLSKIE XIX i XX WIEKU
- * SZTUKA ZIEMI BYDGOSKIEJ 1945—1964

WYSTAWY CZASOWE

MORZE W OBIEKTYWIE MARYNARZA. Wystawa marynistyczna zorganizowana przez grudziądzkie Muzeum i Oddział Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich przy współpracy Klubu Morskiego — Maritime Club Związku Zawodowego Marynarzy w Gdyni. Całość składała się z 56 dużych fotogramów (opatrzonych informacyjnymi napisami), których autorami byli marynarze-fotograficy. Wystawa była czynna w salach grudziądzkiego Muzeum w okresie od 14 stycznia do 7 lutego 1966 r.

GRAFIKA BUŁGARSKA. Ekspozycja 43 grafik czterech współczesnych autorów bułgarskich: Stojana Dubowa, Genca Simeonowa, Miłko Dikowa oraz

Kuzmowa, udostępniona zwiedzającym grudziądzkie Muzeum w okresie od 8 do 28 lutego 1966 r. Wśród wystawionych prac przeważały rysunki wykonane tuższem.

DRZEWORYTY TRANQUILLO MARRANGONIEGO. Indywidualna wystawa grafiki współczesnego plastyka włoskiego, sprowadzona do Polski przez Muzeum Zamkowe w Malborku, a zorganizowana w Muzeum grudziądzkim przy współpracy Biura Wystaw Artystycznych w Bydgoszczy. Ekspozycję, obejmującą 73 plansze ze 115 rycinami, wśród których dużą liczbę stanowiły ekslibrisy, otwarto w grudziądzkim Muzeum dnia 29 marca 1966 r.

WYSTAWY RUCHOME

OZDOBNA CERAMIKA EUROPEJSKA. Wystawa ceramiki europejskiej (holenderskiej, austriackiej, niemieckiej, polskiej) z XIX i początków XX wieku, zorganizowana w Klubie Szpitala przy ul. Swierczewskiego 57 w Grudziądzu w dniu 2 stycznia 1966 r. Całość składa

się z 26 eksponatów, umieszczonych w dwóch dużych oszklonych gablotach.

BRONŃ SIECZNA. Wystawa 17 eksponatów broni siecznej ze zbiorów grudziądzkiego Muzeum, czynna od dnia 8 lutego 1966 r. w lokalu Jednostki Wojskowej nr 2541 w Grudziądzu.

MUZEUM W GRUDZIĄDZU W XX-LECIU POLSKI LUDOWEJ

Pragnąc zorientować naszych Czytelników w ważniejszych wydarzeniach i osiągnięciach w działalności ekspozycyjnej, wydawniczej i naukowo-oświatowej grudziądzkiego Muzeum podajemy niektóre daty z okresu XX-lecia Muzeum w Polsce Ludowej:

- 17 lutego 1946 r. — uroczyste otwarcie Muzeum Miejskiego w Grudziądzu, przy ul. Świerczewskiego 28.
- 3 września 1946 r. — wizytacja prof. dra Stanisława Lorentza, ówczesnego Naczelnego Dyrektora Centralnego Zarządu Muzeów w Warszawie.
- 7 lutego 1947 r. — przejęcie od rodziny Gąsiorowskich z Grudziądza bogatego daru z zakresu sztuki ludowej — ceramiki i plecionkarstwa kaszubskiego z początków XX wieku.
- 21 czerwca 1948 r. — komisyjne otwarcie ogniotrwałej szafy w piwnicy ratusza, zawierającej: 1180 monet i 66 różnych przedmiotów z międzywojennych zbiorów grudziądzkiego Muzeum.
- 16 grudnia 1949 r. — przejęcie grudziądzkiego Muzeum w zarząd i użytkowanie przez Ministerstwo Kultury i Sztuki.
- 28 marca 1953 r. — otwarcie wielkiej wystawy pt. „Realizm mieszczański w malarstwie polskim” — ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie.
- 21 lipca 1956 r. — uroczyste otwarcie Muzeum w odbudowanym barokowym budynku poklasztornym przy ul. Wodnej 3/5 i jednoczesne przeniesienie Muzeum z ul. Świerczewskiego 28.
- 1 października 1956 r. — grudziądzkie Muzeum odwiedzają m. in. przebywający w Polsce — z okazji Międzynarodowego Tygodnia Muzeów — muzeolodzy z Czechosłowacji, Danii, Francji, NRD, Rumunii i Węgier.
- maj 1960 r. — ukazuje się drukiem pierwszy numer „Biuletynu Muzeum w Grudziądzu”, stałej miesięcznej publikacji, wychodzącej od sierpnia 1961 r. pod nazwą „Informator Muzeum w Grudziądzu”.
- czerwiec 1960 r. — Wojewódzka Rada Narodowa w Bydgoszczy przekazuje grudziądzkie Muzeum Miejskiej Radzie Narodowej w Grudziądzu.
- listopad 1960 r. — ogłoszenie apelu do artystów — malarzy naszego województwa o zgłaszanie darów i depozytów dla powstającej w grudziądzkim Muzeum Galerii Współczesnego Malarstwa Pomorskiego.
- 20 stycznia 1961 r. — otwarcie wielkiej wystawy pt. „Malarstwo rosyjskie od XVIII do początków XX wieku”, zorganizowanej przy współudziale Zarządu Głównego TPPR i Muzeum Narodowego w Warszawie.
- 5—9 kwietnia 1961 r. — wystawa czterech arrasów jagiellońskich ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie, którą zwiedziło 8.500 osób, w tym 140 wycieczek z 5.061 uczestnikiem.
- 7 maja 1961 r. — uroczyste otwarcie Galerii Współczesnego Malarstwa Pomorskiego, złożonej ze 139 obrazów olejnych 46 współczesnych malarzy województwa bydgoskiego. W związku z otwarciem ukazał się bogato ilustrowany katalog GWMP.

- lipiec 1961 r. — pierwszy w dziejach Grudziądza plener młodych artystów plastyków (studentów Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Gdańsku), którego owocem była wystawa w witrynach sklepów przy głównych ulicach miasta, złożona ze 130 prac powstałych w czasie pleneru. Zarówno plener jak i wystawę w witrynach sklepów zorganizowało grudziądzkie Muzeum.
- wrzesień 1961 r. — nawiązanie kontaktów z Kulturhistorisches Museum w Stralsundzie (NRD) i projekt wymiany wystaw między Muzeum w Grudziądzu i Muzeum w Stralsundzie.
- listopad 1961 — maj 1962 r. — cykl odczytów pt. „Światowe centra sztuki współczesnej”, obejmujący wykłady o sztuce Francji, Włoch, Związku Radzieckiego, Holandii, Indii, Chin, Japonii, Stanów Zjednoczonych i Meksyku. Prelegentami byli znani historycy i krytycy sztuki z Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.
- 24 lutego 1962 r. — otwarcie wielkiej wystawy pt. „Grafika i rzeźba NRD” nadesłanej przez Niemiecką Akademię Sztuki w Berlinie.
- kwiecień 1962 r. — wymiana delegacji kulturalnych między Polską i NRD, mająca na celu przeprowadzenie rozmów na temat wymiany wystaw pomiędzy Muzeum w Grudziądzu i Muzeum w Stralsundzie.
- 25 maja 1962 r. — otwarcie ekspozycji dokumentów zbrodni hitlerowskich pt. „Oskarżamy”. Wystawę zwiedziło w ciągu 19 dni jej trwania 15.959 osób.
- 17 czerwca 1962 r. — otwarcie w muzeum na zamku w Luneville (Francja) wystawy toruńskiej grafiki artystycznej ze zbiorów grudziądzkiego Muzeum.
- 8 lipca 1962 r. — otwarcie Galerii Współczesnego Malarstwa Pomorskiego ze zbiorów grudziądzkiego Muzeum w Kulturhistorisches Museum w Stralsundzie.
- 21 lipca 1962 r. — otwarcie w grudziądzkim Muzeum wystawy pt. „Człowiek i krajobraz niemieckiego wybrzeża bałtyckiego w malarstwie i grafice od XVIII wieku do naszych dni” — ze zbiorów Muzeum w Stralsundzie. Zarówno do wystawy w Grudziądzu jak i wystawy w Stralsundzie wydano obszerne katalogi.
- 25 października 1962 r. — otwarcie ekspozycji gobelinów wawelskich z Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu.
- listopad 1962 r. — archeologiczne badania powierzchniowe prowadzone przez Muzeum na terenie Góry Zamkowej w Grudziądzu.
- 16 grudnia 1962 r. — koncert muzyki dawnej w salach Muzeum w wykonaniu Zespołu Instrumentów Dawnych i Oktetu Madrygalistów z Filharmonii Pomorskiej w Bydgoszczy. Po koncercie odbyło się zebranie organizacyjne grudziądzkiego Oddziału Kujawsko-Pomorskiego Towarzystwa Kulturalnego, którego siedzibą zostało grudziądzkie Muzeum.
- styczeń 1963 r. — konkurs na plakat o Galerii Współczesnego Malarstwa Pomorskiego, ogłoszony przez Muzeum w Grudziądzu i Redakcję „Spojrzeń” Gazety Pomorskiej w Bydgoszczy przynosi plon w postaci 72 nadesłanych prac.

- 23 czerwca 1963 r. — otwarcie grudziądzkiej Galerii Współczesnego Malarstwa Pomorskiego w muzeum na zamku Luneville (Francja).
- I półrocze 1963 r. — zagraniczne wojaże wystawy toruńskiej grafiki artystycznej ze zbiorów grudziądzkiego Muzeum: Uzès (dep. Gard), Montpellier (dep. Hérault), Lyon — Francja.
- sierpień 1963 r. — archeologiczne prace wykopaliskowe prowadzone przez Dział Archeologiczny grudziądzkiego Muzeum na cmentarzysku kultury pomorskiej w Podwiesku, pow. Chełmno.
- 19 września 1963 r. — otwarcie wielkiej wystawy pt. „XX-lecie PPR w grafice i rysunku” — ze zbiorów Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie.
- 16 kwietnia 1964 r. — koncert pn. „Arcydzieła dawnych mistrzów” w wykonaniu Zespołu Muzyki Dawnej i Zespołu Madrygalistów z bydgoskiej Filharmonii Pomorskiej, zorganizowany w grudziądzkim Muzeum w ramach realizacji hasła „muzea — uniwersytetami kultury”.
- 25 kwietnia 1964 r. — otwarcie ekspozycji prac malarzy radzieckich (z różnych republik Związku Radzieckiego), nadesłanej w ramach wymiany kulturalnej pomiędzy Polską i ZSRR.
- 17 lipca 1964 r. — otwarcie wielkiej wystawy pn. „Sztuka Ziemi Bydgoskiej 1945—1964” ze zbiorów własnych grudziądzkiego Muzeum. Całość składała się z 273 prac 65 artystów województwa bydgoskiego.
- sierpień—wrzesień 1964 r. — archeologiczne prace wykopaliskowe, prowadzone przez Dział Archeologiczny grudziądzkiego Muzeum na cmentarzysku wczesnośredniowiecznym w Grucznie, pow. Świecie n. Wisłą.
- 29 września 1964 r. — uroczysta inauguracja rocznego muzealnego „Studium Wychowania Estetycznego”, obejmującego cykl 32 cotygodniowych wykładów i zajęć praktycznych w roku oświatowym 1964/65. Wykładowcami na Studium byli pracownicy naukowcy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Dla słuchaczy Studium wydano drukiem specjalny indeks.
- 15 października 1964 r. — ogólnopolska sesja naukowa poświęcona niektórym problemom współczesnej plastyki, zorganizowana przez grudziądzkie Muzeum z okazji wystawy „Sztuka Ziemi Bydgoskiej 1945—1964”. W sesji wzięli udział przedstawiciele środowisk twórczych z całego kraju oraz profesorowie, historycy sztuki i krytycy, muzeolodzy i działacze kultury w ogólnej liczbie ponad 100 osób.
- 31 grudnia 1964 r. — najwyższa frekwencja zwiedzających zbiory grudziądzkiego Muzeum w okresie XX-lecia PRL (zarówno w salach wystawowych jak i poza stałym terenem ekspozycyjnym) wyniosła w ciągu roku 1964 ogółem 119.345 osób.
- 8 czerwca 1965 r. — otwarcie jubileuszowej wystawy historycznej pt. „IX wieków Grudziądza”, zorganizowanej przez Muzeum z okazji obchodów 900-lecia Grudziądza.

- 26 czerwca 1965 r. — uroczyste zakończenie zajęć na muzealnym „Studium Wychowania Estetycznego”. Studium ukończyło 70 słuchaczy.
- lipiec—wrzesień 1965 r. — kontynuacja archeologicznych badań wykopaliskowych w Grucznie, pow. Świecie n. Wisłą.
- 5 sierpnia 1965 r. — otwarcie indywidualnej wystawy grafiki Cecylii Wiśniewskiej — grudziądzanki.
- 5 października 1965 r. — inauguracja rocznego muzealnego „Studium Wiedzy o Sztuce”, przewidzianego na rok oświatowy 1965/66, połączona z otwarciem retrospektywnej wystawy rysunków grudziądzkiego artysty-plastyka Krzysztofa Candra.
- 12 października 1965 r. — przekazanie w depozyt Muzeum w Kwidzynie zbiorów przyrodniczych grudziądzkiego Muzeum (całość złożona z 554 eksponatów geologicznych, paleontologicznych, botanicznych i zoologicznych).

Niektóre dane statystyczne z działalności grudziądzkiego Muzeum w okresie minionego XX-lecia PRL

Wystawy czasowe		Wystawy oświatowe		Prelekcje		Filmy		Nabytki	Liczba konserwowanych eksp.
Liczba wystaw	Frekwencja	Liczba	Frekwencja	Liczba	Słuchacze	Liczba	Widzowie		
98	410.828	115	220.011	184	11.469	35	1.806	6.870	645

MARIAN TUSZYŃSKI

SPRAWOZDANIE
Z BADAŃ WYKOPALISKOWYCH W GRUCZNIE, pow. ŚWIECIE n. WISŁĄ,
PROWADZONYCH W ROKU 1965

B a d a n i a wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Grucznie w roku 1965 stanowiły kontynuację prac rozpoczętych pod koniec sierpnia 1964 r. Odkrycie tego cmentarzyska było dla nas wtedy zupełnie nieoczekiwane. Ale skąpe kredyty, przydzielone nam w 1964 r. przez PPRN w Świeciu n. Wisłą (4.000 zł) i krótki okres badań w dość już późnym terminie letnim 1964 r., uniemożliwiały nawiązanie współpracy z Zakładem Antropologii UMK w Toruniu. Znaczna deniwelacja terenu badań (różnice w poziomach od kilku do kilkudziesięciu metrów), do czego dochodzi jeszcze brak wyposażenia we własny sprzęt pomiarowy, nie pozwalały na przeprowadzenie

we własnym zakresie prac pomiarowych. Trzeba więc było odłożyć współpracę z antropologami jak i prace pomiarowe do roku 1965.

W ciągu zimy 1964/65 i wiosną 1965 nawiązano kontakty z Zakładem Antropologii i Zakładem Geografii UMK.

Dnia 1 lipca 1965 r. przybyła do Gruczna grupa studentów geografii UMK (11) pod kierownictwem asystenta Zakładu Geografii mgra Antoniego Olszewskiego. Po zakwaterowaniu się i dokonaniu czynności wstępnych grupa ta przystąpiła do właściwych prac w dniu 5 lipca 1965 r. Trwały one do 20 lipca. W tym czasie prowadzono prace pomiarowe, obliczano współrzędne, umieszczano

no repery, po czym nastąpiło sporządzenie planu warstwicowego (skala 1:500) oraz profilu podłużnego. Na planie warstwicowym umieszczono wreszcie siatkę **Arowa**. Do tej pory posługiwaliśmy się w Grucznie dla oznaczenia rozkopywanego terenu określeniem „wykop”; od-tąd zaś wprowadzono nomenklaturę „ar” i „ćwiartka”. W czasie pomiarów okazało się też, że nasze główne linie kierunku (N-S, E-W), wytyczone w 1964 r. przy pomocy jedynie kieszonkowego kompasu, wykazały odchylenie o 3–4°. Trzeba więc było dokonać koniecznego sprostowania na planach i w terenie. Dalsze badania uzyskały więc właściwą podstawę geodezyjno-topograficzną.

Dnia 5 lipca przyjechali antropologowie wraz ze sprzętem i rozpoczęli współpracę na cmentarzysku pod kierunkiem dra Guidona Kriesela; jego pomocnikiem był st. laborant Zakładu Antropologii UMK Grzegorz Kwieciński. W badaniach tych uczestniczyli również 2 studentki archeologii śródziemnomorskiej UJ (Dorota Partyka i Aleksandra Lorenc), i to w ciągu lipca w charakterze praktykantek, a w sierpniu i wrześniu jako rysowniczkę, niezależnie od zwykłych czynności eksploracyjnych, potrzebnych dla pogłębienia wiedzy. Nadto zatrudniona była studentka UMK (archeologia Polski) Krystyna Sylwanowicz (od 30. VII). W sierpniu przybył jeszcze student antropologii UMK Andrzej Florowski celem odbycia praktyki wakacyjnej. Liczba pracowników naukowych, technicznych i fizycznych była zmienna. Nie licząc grupy geografów pracowało w Ekspedycji w ciągu lipca 8 osób, w sierpniu przeciętnie 10 osób (okresowo nawet 14), we wrześniu 9, a pod koniec 5 osób.

Rozkopano łącznie około 12 ćwiartek, czyli 3 ary (niepełne). Miąższość warstw kulturowych była różna — od ca 25 do ca 100 cm.

Wyeksplorowano 63 groby, a ponadto ponad 10 skupisk kości, stanowiących resztki zniszczonych (głównie przez orkę) grobów.

Oprócz tego wykonano 12 wykopów sondażowych celem zorientowania się w zasięgu cmentarzyska.

Na niektórych ćwiartkach występowały zarysy jam, które również wyeks-

plorowano. Te jamy stanowiły częściowo wkopy nowożytnie (w których nie znaleziono też żadnych zabytków archeologicznych), a częściowo ślady osadnictwa starszego od cmentarzyska; te ostatnie znajdowały się poniżej dolnego poziomu szkieletów. W jednej z nich znaleziono małą grudkę przepalonych ziaren prosa — ślad pobytu na tym terenie ludności jeszcze przed założeniem cmentarza. Znalezione tam fragmenty ceramiki wskazywałyby na X w. (co do osadnictwa).

Archeologiczne wyniki badań w Grucznie w roku 1965 można określić jako bogate. Przedstawiają się one następująco:

Większość szkieletów, nie wyłączając niektórych skupisk kości, wyposażona była w zabytki, stanowiące wyposażenie zmarłych. Łącznie znaleziono w tym roku 19 pierścionków (4 tylko w szczątkach), 13 noży (kilka w bardzo złym stanie), 16 kabłączków skroniowych różnej wielkości, 2 krzyżyki, 1 medalionik, 1 przęślik, 3 wisiorki brązowe, ponad 700 szklanych paciorków (koralików) różnej wielkości, kształtu i barwy (żółte, niebieskie, zielone, brązowe, fioletowe i opalowe). Zdobyliśmy też dalsze 3 brakteaty, ważne dla określenia chronologii.

Na szczególniejszą uwagę zasługuje para ostróg, znalezionych na kościach piętowych szkieletu (grób 62), przy czym ostroga z lewej nogi jest wyraźnie mniejsza niż z prawej. Ważne jest również znalezienie igły do szycia, wykonanej z brązu (grób 81). Paciorki znajdowano z reguły w okolicy szyi i pod głową, wisiorki w okolicy szyi pod brodą. Noże ułożone były zawsze w środkowej partii szkieletów, przypuszczalnie były one pierwotnie przytroczone do pasów, niekiedy umieszczone w pochwie. Pasy się nie zachowały, znaleziono natomiast szczątki skórzanej pochwy z nitem brązowym (w ubiegłym roku także z okuciami). Brakteaty mieściły się w okolicy dłoni bądź w najbliższym ich sąsiedztwie. Pochodzą one z pierwszej połowy XIII w., z czego by wynikało, że tę część cmentarzyska dą-tować można na XIII w. W jednym przypadku znaleziono w okolicy szyi kawałek tkaniny (grób 84, w którym także znajdowały się wspomniane szczątki pochwy, w okolicy lewego boku). Pier-

ścionki znajdowały się z reguły w okolicy dłoni (przeważnie prawej, czasem lewej), bądź nawet na palcach dłoni. Kilka takich paliczków ze śladami śniedzi, pochodzącymi od rozkładu brązowych pierścionków, zebraliśmy jako dowody rzeczowe. W dwóch przypadkach znaleziono na tym samym palcu po 2 pierścionki (obrączka i pierścionek). Można sądzić, że obrączka stanowi tu znak zawarcia związku małżeńskiego. Pierścionki są niekiedy bardzo ozdobne. Kabłączki skroniowe umieszczone były zazwyczaj — z 2 czy 3 wyjątkami — w okolicy głowy. Ale jeden kabłączek znaleziono na prawej kości ramieniowej (grób 3^e), co mogłoby nasuwać przypuszczenie, że nie stanowiły one wyłącznie ozdoby głowy; odnosi się to zwłaszcza do okazów dużych, owalnych. To zagadnienie wymagałoby dalszych i wnikliwszych badań.

Wspomniane już wykopy sondażowe, zwłaszcza wykop nr 15 (w północnej partii badanego terenu), ujawniły istnienie na Górze św. Jana starszego osadnictwa wczesnośredniowiecznego. Skorupy naczyn noszą tu charakterystyczne cechy ceramiki z X wieku, głównie jego pierwszej połowy bądź nawet z końca IX w. Grubość warstwy kulturowej na terenie sondażu 15 przekracza 100 cm.

Ceramika z grodziska jest późniejsza, wskazuje na koniec X w. i wiek XI.

Stwierdziliśmy zatem dotąd, że na badanym obszarze występują trzy elementy kulturowe:

- 1) osada nieobronna z IX i XI w.,
- 2) grodzisko z X—XI w.,
- 3) cmentarzysko z XII—XIII w.

Cmentarz powstał więc dopiero po przeniesieniu się mieszkańców na inne miejsce, zapewne na teren obecnej wsi.

Do tej pory wyeksplorowano około $\frac{1}{3}$ części cmentarzyska. Dalsze prace eksploracyjne należałoby prowadzić w przyspieszonym tempie, a to ze względu na duży stopień zagrożenia cmentarzyska.

Podobnie jak w poprzednich latach przeprowadzano również w roku 1965 badania powierzchniowe w bliższej okolicy.

Dla studentek archeologii zorganizowano po godzinach normalnych zajęć pogadanki z zakresu archeologii.

Z niniejszym wiąże się sprawozdanie z prac wykopaliskowych w roku 1964, zamieszczone w „Informatorze” nr 9—10 (51—52) za wrzesień—październik 1964. Niektóre zamieszczone tam spostrzeżenia odnoszą się również do badań z roku 1965, więc nie powtarzamy ich tutaj.

MARIAN TUSZYŃSKI

Z NASZEGO MUZEUM

Frekwencja zwiedzających zbiory grudziądzkiego Muzeum w drugim półroczu 1965 — zarówno w salach ekspozycyjnych Muzeum jak i poza stałym terenem ekspozycyjnym — zamyka się liczbą 75.765 osób. W tej liczbie zbiory w gmachu Muzeum, tak na wystawach stałych jak i czasowych, zwiedziło ogółem 11.578 osób, w tym 183 wycieczki z 7.915 uczestnikami, natomiast zbiory na wystawach ruchomych — 64.187 osób.

A oto szczegółowe zestawienie frekwencji zwiedzających w II półroczu 1965:

A. WYSTAWY STAŁE W GMACHU MUZEUM

1. Pradzieje Ziemi Chełmińskiej
2. Historia Grudziądza
3. Malarstwo Polskie XIX i XX wieku
4. Sztuka Ziemi Bydgoskiej 1945—1965

B. WYSTAWY CZASOWE W GMACHU MUZEUM

1. „IX wieków Grudziądza” (przedłużenie wystawy z I półrocza 1965) — 1.VII. — 31.XII.1965 r.; 11.578 osób (w tym 183 wycieczki z 7.915 uczestnikami).
2. „Grafika Cecylii Wiśniewskiej” — 5.VIII. — 3.X.1965 r.; 4.674 osoby (w tym 86 wycieczek z 3.421 uczestnikami).
3. „Rysunki Krzysztofa Candra” — 5.X. — 31.XII.1965 r.; 3.106 osób (w tym 59 wycieczek z 1.875 uczestnikami).

C. WYSTAWY RUCHOME NA TERENIE MIASTA GRUDZIĄDZA

- I. Międzyzakładowy Klub Związków Zawodowych Pracowników Prze-

mystu Spożywczego i Cukrowniczego w Grudziądzu

1. „Rosyjskie malarstwo rodzajowe (cz. II)” — 26.X. — 31.XII.1965 r.; 5.887 osób.

II. Klub Szpitala przy ul. Świerczewskiego 57

1. „Pokaz sprzętu łowieckiego” — 14.VIII. — 31.XII.1965 r.; 2.300 osób.

III. Klub-Czytelnia Pomorskiej Odlewni i Emalierni w Mniszku

1. „Malarstwo rosyjskie w reprodukcji (cz. II)” — 13.VII. — 25.X.1965 r.; 8.000 osób.
2. „Malarstwo rosyjskie w reprodukcji (cz. III)” — 25.X. — 31.XII.1965 r.; 9.400 osób.

IV. Klub Przystani Sportowej „Olimpia” nad Wisłą

1. „Reprodukcje malarstwa rosyjskiego” — 17.VII. — 31.XII.1965 r.; 9.600 osób.

V. Powiatowy Sztab Wojskowy przy ul. Kwiatowej

1. „Malarstwo i grafika artystów woj. bydgoskiego” — 15.IX. — 31.XII.1965 r.

D. WYSTAWY RUCHOME NA TERENIE POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO

I. Szkoła Podstawowa w Dusocinie

1. „Fotogramy Jana Kiepuszewskiego” — 13.VII. — 31.XII.1965 r.; 963 osoby.

II. Klub Prasy i Książki „Ruch” w Rudzie

1. „Grafika artystów woj. bydgoskiego” — 8.VII. — 26.X.1965 r.; 9.000 osób.
2. „Malarstwo rosyjskie w reprodukcji (cz. I)” — 26.X. — 31.XII.1965 r.; 10.237 osób.

III. Świetlica Cukrowni w Melnie

1. „Grafika Leona Wyczółkowskiego” — 13.VII. — 23.X. 1965 r.; 3.800 osób.

2. „Malarstwo artystów woj. bydgoskiego — 26.X. — 31.XII.1965 r.; 5.000 osób.

Ogółem frekwencja zwiedzających zbiory grudziądzkiego Muzeum w roku 1965 przedstawia się następująco: w gmachu Muzeum — 21.036 osób, w tym 356 wycieczek z 13.525 uczestnikami, poza gmachem Muzeum — 77.500 osób; razem 98.536 zwiedzających.

Zapoczątkowana przed laty współpraca pomiędzy Muzeum w Grudziądzu i Muzeum Narodowym w Krakowie, zarówno w zakresie ekspozycyjnym jak i wymiany wydawnictw, przyniosła nowe korzystne rezultaty. Muzeum w Grudziądzu — dzięki życzliwości dyrektora Muzeum Narodowego w Krakowie magistra Jerzego Banacha oraz doc. dr Heleny Blumówny — uzyskało do naszej ekspozycji pn. „Malarstwo polskie XIX i XX wieku” (ze zbiorów krakowskich) dalsze depozyty, złożone z 28 obrazów wybitnych malarzy polskich XIX i XX wieku. Tak więc całość składa się obecnie z 46 płócien 26 autorów, wśród których są nazwiiska tej miary co Boznańska, Grottger, Kotsis, Ruszczyk, Sichulski, Weiss, Wyczółkowski, Pronaszko i inni. Wzbogacona i poszerzona ekspozycja, spełniająca w naszym Muzeum niezmiernie ważną rolę zbliżania oryginalnych dzieł sztuki do jak najszerszych kręgów społeczeństwa, otrzyma specjalny katalog, który obecnie znajduje się w druku. Wstęp do katalogu i życiorysy malarzy opracował dr Sławomir Wojak z Muzeum Narodowego w Krakowie.

Uroczystość otwarcia w dniu 14 stycznia 1966 r. wystawy marynistycznej pt. „Morze w obiektywie marynarza” zgromadziła w naszym Muzeum wielu gości, wśród których byli — obok przedstawicieli miejskich władz partyjnych i administracyjnych, towarzystwo politycznych, społecznych, kulturalnych oraz instytucji i placówek oświatowych — także przedstawiciele Klubu Morskiego z Gdyni. Otwarcie wystawy połączone było z interesującą prelekcją, popularyzującą wiedzę o morzu, pt. „Blaski i cienie pracy na morzu”, którą wygłosił Przewodniczący Sekcji Psychologii Morskiej —

komandor dr Tadeusz Olchowy. Następnie wielu spośród uczestników uroczystości zostało obdarowanych przez przedstawicieli Klubu Morskiego z Gdyni okolicznościowymi upominkami (widokówki o tematyce morskiej, pamiątkowe zapalki oraz odznaki armatora — PLO). Wystawę marynistyczną, dostępną w naszym Muzeum w okresie od 14 stycznia do 7 lutego 1966 r., zwiedziło ogółem 978 osób, w tym 17 wycieczek z 690 uczestnikami.

Ekspozycją w okresie od 8 do 28 lutego 1966 r. wystawę grafiki bułgarskiej obejrzało w grudziądzkim Muzeum ogółem 1.560 osób, w tym 35 wycieczek z 892 uczestnikami. Przeważającą liczbę zwiedzających stanowiła młodzież szkół średnich.

Frekwencja zwiedzających zbiory w samym gmachu grudziądzkiego Muzeum wyniosła w pierwszym kwartale 1966 r. ogółem 5.028 osób, w tym 75 wycieczek z 2.985 uczestnikami.

Harmonogram zajęć dla słuchaczy muzealnego Studium Wiedzy o Sztuce przedstawiał się w pierwszym kwartale 1966 r. następująco:

- 11 stycznia — wykład mgr Ewy Gundlach pt. „Nowa forma i nowe treści w sztuce renesansu” (15 słuchaczy).
- 18 stycznia — wykład mgr Zbigniewa Nawrockiego pt. „Charakterystyczne różnice między renesansem a barokiem” (13 słuchaczy).
- 25 stycznia — wykład mgr Mariana Tużyskiego pt. „Podział ar-

cheologii jako nauki na epoki, okresy, kultury” (15 słuchaczy).

- 1 lutego — wykład mgr Mariana Tużyskiego pt. „Epoka kamienna” (13 słuchaczy).
- 8 lutego — wykład mgr Ewy Gundlach pt. „Kształtowanie się sztuki nowoczesnej we Francji” (15 słuchaczy).
- 15 lutego — wykład mgr Mariana Tużyskiego pt. „Epoka kamienna” (10 słuchaczy).
- 22 lutego — wykład mgr Wiesławy Titz pt. „Polskie malarstwo historyczne XIX wieku” (9 słuchaczy).
- 1 marca — wykład mgr Mariana Tużyskiego pt. „Epoka żelazna” (6 słuchaczy).
- 15 marca — wykład mgr Mariana Tużyskiego pt. „Kultura materialna w epoce żelaza” (3 słuchaczy).

W pierwszym kwartale 1966 r. kierownik Działu Archeologii naszego Muzeum nawiązał kontakty z Zakładami Paleobotaniki i Mineralogii UMK w Toruniu, celem przeprowadzenia przez nie analiz paleobotanicznych (zabytki roślinne z wykopalisk w Grucznie) i mineralogicznych (zabytki ze szkła). Ponadto przeprowadzono kilka konsultacji w Zakładzie Antropologii UMK, związanych z wynikami ubiegłorocznych badań wykopaliskowych oraz omówiono wstępnie warunki współpracy w sezonie wykopaliskowym 1966 r.

Z ŻYCIA KPTK

* Sekcja muzyczna Kujawsko-Pomorskiego Towarzystwa Kulturalnego Oddział w Grudziądzu zorganizowała w dniu 16 stycznia 1966 r. recital fortepianowy Władysława Kędry. W programie znalazły się m. in. utwory Chopina, Liszta i Brahmsa. Recital odbył się w grudziądzkim Teatrze Ziemi Pomorskiej.

* W dniu 14 lutego 1966 r. odbyło się w Klubie Szpitala przy ul. Świerczewskiego 57 posiedzenie Zarządu Oddziału

KPTK, na którym omawiano sprawy bieżące oraz zamierzenia na najbliższy okres.

* Sekcja literacka KPTK wspólnie z Biblioteką Miejską zorganizowały w lokalu Biblioteki spotkanie z drem Stefanem Melkowskim z Warszawy, który mówił o poglądach literackich Bolesława Prusa.

* W marcu br. został zakończony konkurs dla młodzieży na wypracowanie z cy-

klu „Moje miasto i ja” (temat szczegółowy: „Moje wrażenia z obchodów 900-lecia Grudziądza”). Organizatorami konkursu byli: sekcja miłośników miasta Oddziału KPTK, Zarząd Miejski ZMS oraz Wydział Kultury PMRN w Grudziądzu. W konkursie wzięła udział młodzież szeregu grudziądzkich szkół średnich. Rozdanie nagród (w formie bonów pieniężnych) odbyło się w dniu 18 marca 1966 r. na jednej z imprez organizowanych przez ZMS. Otrzymali je: Maria Krzyżanowska z Technikum Gospodarczego —

I miejsce, Tadeusz Nowacki z I Liceum Ogólnokształcącego — II miejsce, Bożena Kannenberg i Bożena Wullert z Technikum Gospodarczego — dwa równorzędne III miejsca, oraz Krystyna Hoga i Halina Zielska z Technikum Ekonomicznego, Bogdan Gorywoda z Technikum Mechanicznego, Maria Czaplińska z Liceum Medycznego i Anna Barańska z Liceum Pedagogicznego dla Wychowawczyń Przedszkoli — wyróżnienia.

(now.)

WYDAWNICTWA NADEŚLANE

Chefs-d'oeuvre romans des musées de province, Paris 1957/58 (dar Musée du Louvre).

IV Kaliskie Spotkania Teatralne — imprezy towarzyszące, Kalisz 1964 (dar Muzeum w Kaliszu).

Darłakowa Stanisława — Artystyczna oprawa książki w wykonaniu Ryszarda Ziemy, Rzeszów 1964 (dar Muzeum w Rzeszowie).

Bwadięścia lat plastyki w województwie bydgoskim, Bydgoszcz 1964 (dar BWA w Bydgoszczy).

Dwudziestolecie Polski Ludowej w rysunkach dzieci, Łowicz 1964 (dar Muzeum Narodowego, Oddział w Łowiczu).

Hubbich Karl — Handzeichnungen und Druckgraphik, Berlin 1964 (dar Deutsche Akademie der Künste w Berlinie).

Jacek Malczewski (1854—1929), Olsztyn 1964 (dar Muzeum Mazurskiego w Olsztynie).

Jeleniogórska pisanka ludowa, Jelenia Góra 1964 (dar Muzeum Regionalnego w Jeleniej Górze).

Józef Galica — wystawa rzeźby, Warszawa 1964 (dar CBWA w Warszawie).

Kubiak S., Paterczyk Z. — Narodziny władzy ludowej w Wielkopolsce, Poznań 1964 (dar Muzeum Historii Ruchu Robotniczego im. M. Kasprzaka w Poznaniu).

Malarstwo, grafika, rysunek rzeszowskiego Okręgu ZPAP, Warszawa 1964 (dar CBWA w Warszawie).

Malarstwo Tadeusza Cichego, Bydgoszcz 1964 (dar BWA w Bydgoszczy).

Neue Museumskunde, R. 7, z. 4, Berlin 1964 (dar Zentrale Fachstelle für Heimatmuseen beim Ministerium für Kultur w Berlinie).

Odilon Redon, Paris 1956/57 (dar Musée National d'Art Moderne w Paryżu).

Ogólnopolska wystawa fotografii artystycznej, Warszawa 1964 (dar CBWA w Warszawie).

Ogólnopolska wystawa ilustracji książkowej, Warszawa 1964 (dar j. w.).

Polskie badania archeologiczne na Bliskim Wschodzie i w basenie Morza Czarnego, Koszalin 1964 (dar Muzeum w Koszalinie).

Prace Muzeum Ziemi, nr 6, Prace geologiczne, Warszawa 1964 (dar Muzeum Ziemi w Warszawie).

Prüfferowa Maria — Muzealna zagroda słowińska Kluki, Koszalin 1964 (dar Muzeum w Koszalinie).

Sport i turystyka w Polsce Ludowej — fotografia, Warszawa 1964 (dar CBWA w Warszawie).

Strobl Alice — Johann Baptist Reiter, Wien 1963 (dar Stadtmuseum w Linzu — Austria).

Wydawca: Muzeum w Grudziądzu, ul. Wodna 3/5, tel. 31—39.
Redaguje Kolegium. Nakład 500 egz.